

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Науково-дослідний Центр Буковинознавства (Чернівці)

НАУКОВИЙ СЕМІНАР

**АРХЕОЛОГІЯ БУКОВИНИ:
ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Тези доповідей

м. Чернівці, 15 грудня 2017 р.

Чернівці

Технодрук

2017

ОРГКОМІТЕТ

Добржанський О. В., д.і.н., проф. (*голова*)
Скорейко Г. М., к.і.н., доц. (*заступник голови*)
Чучко М. К., д.і.н., проф.
Пивоваров С. В., д.і.н., проф.
Возний І. П., д.і.н., проф.
Рідуш Б. Т., д.г.н., проф.
Грига В. В.
Буйновська Є. В.
Боднарюк М. І.
Ільків М. В., к.і.н. (*секретар*)
Калініченко В. А., к.і.н.

Археологія Буковини: здобутки та перспективи: Тези доповідей наукового семінару (м. Чернівці, 15 грудня 2017 р.). – Чернівці: Технодрук, 2017. – 104 с.

Тези доповідей наукового семінару присвячені актуальним питанням археології Буковини. Розглядається проблематика кам'яної доби, епохи палеометалу, раннього заліза, середньовіччя та раннього нового часу, а також охорони об'єктів археологічної спадщини, історичних реконструкцій і музеєфікації старожитностей регіону. Результати досліджень пам'яток Чернівецької області представили науковці та краєзнавці з Чернівецької області, Києва, Львова, Івано-Франківська, Ужгорода, Тернополя, Кам'янця-Подільського (Україна), Сучави (Румунія), Кракова (Польща), Будапешта (Угорщина).

З М І С Т

Авраменко М. Інгумації з кам'яними конструкціями на пам'ятках черняхівської культури Середнього Подністров'я	7
Бандрівський М. Про ймовірний вплив гунської навали на появу скловиробничої майстерні в Комарові на Північній Буковині	8
Бандрівський М., Крушельницька Л. Нові комплекси кінської упряжі «передкіфського часу» з овальними кільцями із Середнього Придністров'я (за матеріалами Сокирянського району Чернівецької області)	12
Боднарюк М. Вивчення пам'яток кам'яного віку в Подністров'ї та Попрутті Чеславом Амброжевичем	15
Боднарюк М., Ісопеску А. Нумізматичні знахідки пізньоримського часу з поселень с. Опришени	17
Буйновська Є. Проблеми охорони та використання об'єктів культурної спадщини	19
Буйновська Є., Ільків М., Калініченко В. Дослідження Руської брами Хотинської фортеці у 2017 р.	21
Вакуленко Л. Про походження поховального обряду культури карпатських курганів	24
Вамуш А. Пережитки язичницької символіки в жіночих головних уборах населення Буковини в середньовічний час (XI-XIII ст.)	25
Возний І. Обробіток каменю на теренах Буковини в XII-XIII ст.	28
Горбаненко С. «Магічний» посуд давніх слов'ян	30

Горбаненко С. Промивання на поселенні Комарів черняхівської культури	32
Грига В. Проблеми охорони та збереження пам'яток (об'єктів) археологічної спадщини Чернівецької області	34
Дмитрук Ю. Окремі результати геоархеологічних досліджень Буковини	36
Ємчук В. Результати інвентаризації пам'яток (об'єктів) археології на території Чернівецької області протягом 2014-2017 рр.	38
Зелений А. Нові середньовічні пам'ятки в с. Василівка на Сокирянщині	40
Ільків М. Християнська культова пластика з давньоруських пам'яток Буковини в постійно діючій експозиції Чернівецького обласного художнього музею	41
Ільків М., Михайлина Л., Пивоваров С. Археологічні пам'ятки Василева: результати і перспективи досліджень	44
Калініченко В.А., Пивоваров С.В. Предмети клинкового озброєння з пам'яток VIII-X ст. на Буковині	46
Ластюк В. Трипільські поселення села Погорілівка Заставнівського району Чернівецької області	48
Ластюк Т. Археологічні дослідження «Юних музеєзнавців» Погорілівської ЗОШ I–III ступенів Заставнівського району в системі історико-краєзнавчої роботи	49
Манігда О. Ареали традиційного розселення у X ст. н.е. у мікрореєоні Пруто-Дністровської області	51

Мордовін М., Боднарюк М., Калініченко В., Прохненко І. Західноєвропейські товарні текстильні пломби XIV–XVII ст. на землях Північної Буковини.....	53
Моця О. Літописні гради Буковини: результати та перспективи досліджень.....	56
Нємічева Т. До питання інтерпретації виявлених залишків будівлі північного двору Хотинського замку.....	59
Петраускас О. Деякі підсумки археологічних досліджень виробничої факторії римського часу біля с. Комарів	61
Пивоваров С., Ільків М., Калініченко В. Церква Вознесіння Господнього в Лужанах за археологічними даними	63
Позняков Д. Хотинська нахіє у 1793 році: адміністративний аспект	64
Рідуш Б., Нечитайло П., Тимчук Д. Скельно-печерний комплекс біля с. Василівка	67
Ротар О. Колекція пластики трипільської культури у фондах Чернівецького обласного краєзнавчого музею	69
Рубанець М., Ільків М. Знахідки сокир доби палеометалу із с. Михайлівка на Буковині	71
Руснак О. Вивчення О. Кандибою трипільських старожитностей із Шипинців.....	73
Сандуляк В. Археологічні дослідження архітектурних об'єктів культурної спадщини та оборонних укріплень Хотинської фортеці	75
Сергєєва М. Антракологічні матеріали з поселення черняхівської культури поблизу с. Комарів (дослідження 2014 р.).....	76

Ткачук Т. Формування першої фази шипинецької групи трипільської культури	78
Томенчук Б. Археологія Буковинського Прикарпаття і Подністров'я. Окремі актуальні напрямки новітніх досліджень	79
Третяков О. Історичні реконструкції господарських споруд Буковини VI – рубежу XII-XIII ст.	81
Федорук А. Шоломи на теренах Буковини у кінці XII-XIV ст. за даними археології та іконографії	82
Черновол Д. Дослідження в с. Волошкове	84
Чобан Р. Джурів, урочище Брама – археологічний об'єкт пізньосередньовічного часу	86
Ягодинська М. Археологічні дослідження на Тернопільщині Б.О.Тимощука та І.П.Русанової	87
Якубина С. Поселення черняхівської культури Шебутинці, урочище Сокира	89
Яловко В. Дослідження старожитностей культури карпатських курганів учнями Чагорської школи	91
Яловко В. Дослідження трипільського поселення Коровія, урочище Валени	92
Liwoch R. Metodyka datowania w archeologii wczesnego średniowiecza Zachodniej Ukrainy	93
Niculică V., Budui V., P'kiv M., Bodnariuc N. Pe urmele depozitelor de bronzuri din Bucovina (regiunea Cernăuți)	95
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	99

Мар'яна Авраменко (Київ)

ІНГУМАЦІЇ З КАМ'ЯНИМИ КОНСТРУКЦІЯМИ НА ПАМ'ЯТКАХ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СЕРЕДНЬОГО ПОДНІСТРОВ'Я

Використання каміння як конструктивного елемента в інгумаціях черняхівської культури має обмежений ареал розповсюдження, що може бути пов'язане як з географічними чинниками (наявність в регіоні виходів каменю), так і з етнокультурними особливостями конкретного регіону. Так кам'яні плити в якості перекриття та облицювання стінок могильної ями використовуються на пам'ятках Північного Причорномор'я (Коблеве, Вікторівка, Кам'янка-Анчекрак та ін.). В Середньому Подністров'ї подібне використання каменю в конструкції могильних ям було виявлено на могильнику Оселівка (Кельменецький р-н, Чернівецька обл.).

В 2013 та 2015 рр. в ході розкопок на могильнику Комарів-1 (Кельменецький р-н, Чернівецька обл.) в культурному шарі було виявлено концентрацію каміння та декілька окремих крупних каменів, не пов'язаних з об'єктами. В 2017 р. було досліджене дитяче поховання, перекрите каменем.

Поховання № 6 Інгумація західної орієнтації. Дитяче. Інвентарне.

На гл. 0,54 м було виявлено верхівку плаского вапнякового каменю, встановленого вертикально. На рівні материка (0,68 м) виявлено пляму овальної форми, орієнтовану за віссю захід-схід, розмірами 0,6×1 м. Заповнення темно-сіре, сильно гумусоване, з поодинокими вкрапленнями дрібної печини.

В межах могильної ями, на рівні материка було виявлено чотири пласких камені, нещільно вкладені один біля одного, що перекривали центральну частину ями. Під каменями та між ними виявлено рештки дитячого скелету поганої збереженості (гл. 0,8-0,83 м). Збереглися уламки кісток черепа, тазу, стегнова та велика гомілкорова кістки. Південніше черепа, в кротовині, було виявлено близько 25 чечевицеподібних бісерин синього кольору поганої збереженості (гл. 0,88-0,9 м).

В Оселівці, за даним Г.Ф.Нікітіної, камінь використовувався в 12 інгумаціях (60 % усіх інгумацій). З них лише в 5 випадках камінь входив безпосередньо до конструкції могильної ями (поховання 9, 15,

16, 56, 58). Поховання 9 та 56 були практично повністю зруйновані та камені в них знаходилися в ямі руйнування поховань.

В похованнях 15 та 58, незважаючи на руйнування поховань, було частково збережено положення частини каменів.

Лише щодо поховання 16 можна припускати, що камені знаходяться в положенні *in situ*.

На відміну від південних пам'яток, в яких камені використовувалися як елемент перекриття в ямах із заплічками або як заклад в підбійних могилах, як в Оселівці, так і на Комарівському могильнику, камені використовувалися в простих ямах без додаткових конструктивних елементів. Для них не було виявлено упорів, на які камені могли б вкладатися. Також, крім поховання 15 в Оселівці, камені не утворюють суцільного перекриття усієї могильної ями, а концентруються лише в окремих її частинах (Комарів-1, поховання 6, Оселівка, поховання 16).

Також відрізняється і розмір самого каменю, що використовувався при облаштуванні поховання. На пам'ятках Середнього Подністров'я це середні камені (приблизно в діапазоні 40×30, 30×20, 20×20 см) без слідів обробки лише приблизно підібрані один до одного, тоді як на південних пам'ятках це великі плити, що дозволяли повністю перекрити нішу для покійника.

Отже, у Середньому Подністров'ї використання каменю в конструкції поховальної ями було зафіксоване вже на другому могильнику. Можна казати про ряд відмінностей у використанні каміння між пам'ятками Середнього Подністров'я та Північного Причорномор'я, такі як розмір використаних каменів та характер їх вкладання в яму. Для більш чіткого окреслення рис цього елементу поховальної традиції в регіоні потребується подальше накопичення джерельної бази.

Микола Бандрівський (Львів)

ПРО ЙМОВІРНИЙ ВПЛИВ ГУНСЬКОЇ НАВАЛИ НА ПОЯВУ СКЛОВИРОБНИЧОЇ МАЙСТЕРНІ В КОМАРОВІ НА ПІВНІЧНІЙ БУКОВИНІ

В останній час чим раз більшає праць, присвячених залишкам скловиробничої майстерні в Комарові Кельменецького р-ну Чернівецької обл., яка, незважаючи на десятиліття пошуків